

„Temetők” sorozat

Biacsics Renáta

Pécsi Tudományegyetem Művészeti Kar
grafikusművész szak, III. évfolyam

Ádám Zoltán adjunktus

A pályázaton „Temetők” sorozatomat szeretném bemutatni, amelyet öt kisebb méretű festmény alkot, közülük hármat választottam a továbbiakban történő részletezésre.

A képek egyaránt farostlemezre készültek vegyes technikával, 37 x 37 cm méretűek.

A sorozat darabjai külön-külön is viselnek címet, közülük a „Temető, templom, Béla”, a „Hajnali temető” és a „Nyugodj Békében” című munkákat választottam.

Munkáságomat személyes benyomások inspirálták, a pozitív és negatív hatások egyaránt rányomták bélyegüket az alkotás folyamatára. Leírásomban ezen eseményekre is kitérve szeretném ismertetni a képek alakulását.

A sorozat első darabjai – mindhárom fent említett munka – 2013. nyarán készültek a fülei művésztelepen. Ebben az évben egy téma is felvetődött a résztvevők számára, a „Csend”.

Ez a szó számomra sokmindent kifejez: csend = hallgatás, csend = elmélyülés, csend = gondolat, csend = éjszaka vagy hajnal, csend = áhitat, csend = nyugalom, vele ellentétben csend = feszültség... és még folytathatnánk a sort.

A fogalom azonban a vidéki tájjal különösen jól párhuzamba állítható. A zajos pályaudvar és a vonaton az idegen utasok beszélgetéseinek hallgatása után a faluba megérkezve azonnal megtapasztaltuk a csendet, amelyet csak egy-egy kutya ugatása szakított meg néha.

A következő napokban a közös alkotás némaságára lettem figyelmes, amikor mindenki elmélyülten dolgozik, csupán töredékes gondolatokat hallva. Zavaró tényezők nem léteznek, amik ezt a rendszert felboríthatnák. Ehhez hasonló munkafolyamat egy műteremben elképzelhetetlen volna. Az alkotó egyének közt egy különös összhang alakul ki, közben tudat alatt egymást erősítik tevékenységükkel. Harmónia megteremtésére nincs szükség, a helyzetből fakadóan születik meg.

Témám tekintetében óriási hatást mindezek mellett még egy séta során útba eső öreg temető gyakorolta rám. A kapun belépve azonnal megszűnt minden, ami még odakint körülvelt minket. A hatalmas időtlen fák lombjai alatt félhomály borult a közelben mindenre. Kopott sírköveket láttunk mindenütt, egészen a távolban is, ahol a bozót egyre sűrűbbé válik, a sírokat már nincs ki ápolja, a kövek többségéről az idő már eltüntette a feliratokat, néhányon még nehezen olvasható megviselt szöveg őrzi az elhunyt nevét és életkorát. A némaság teljesen ránktelepedett, kissé nyomasztóvá vált, egyszerre volt patetikus és félelmet keltő a hangulat.

Ezek a különleges csend-élmények határozták meg a művésztelep során készült munkáimat mind témái, mind vizuális szempontból tekintve.

A „látogatást” követő napokban kezdtem készíteni a „Temetők” sorozat első darabjait. A helyszínen átélt hangulat, a falu állandó harmóniája és a temetőben tapasztalt kissé borzongató élmény egyvelegének leképezésére törekedtem. Kompozícióimmal nem borús érzelmekeltés vagy a gyász szomorúságának kifejezése, sokkal inkább egyfajta békés nyugalom, úgy is mondhatnánk, hogy az „örök nyugalom” közvetítése volt a célom visszafogott ünnepélyességgel megjelenítve.

Gyakran alkalmazok jelképes ábrázolásokat a képeken belül, ilyen jelzésszerű motívumok által az egyes kompozíciókon olyan helyszínek, épületek tűnnek fel, amelyek általában minden átlagos faluban megtalálhatóak. A temető is szimbólumok által van jelen az ábrázolásokon, általában kis keresztek, geometrizált öt-hatszögletű sírkőformák utalnak rá. A képeknek csak töredékét alkotják, elhanyagolhatatlan funkciójukat elhelyezésük hangsúlyozza. Maga a fülei táj nagyobb arányú területet foglal el, amelynek azonban részét képezi a temető is, ami a véletlen látogatásnak köszönhetően jutott kiemelt szerephez, így mégis ez vált a kompozíciók fő témájává.

A képekben közös az elnagyolt, néha már-már szegényes formavilág. A kompozíciók kialakításában is nagy színmezők létrehozására törekedtem minimális színhasználattal élve. A színfoltokat határozott szabályos, csak helyenként indokoltan megtörő határok különítik el egymástól. Az egyenes, merev elválasztódások létrehozásához ragasztószalagot hívtam segítségül a készítés során, amellyel körbehatároltam egy részletet a lemezen, a választott színnel kifestettem, majd eltávolítottam a maszkolót. A kontraszt fokozása érdekében gyakran hideg-meleg, intenzív-fakó színek kerültek egymás mellé. Egy-egy mezőn belül gyakran megjelenik raszterminta szerű felület, máshol a már említett leegyszerűsített szimbólum szerű kicsi alakzatok jelentkeznek elszórtan. A motívumok közt találkozunk szabályos geometrizált formákkal, néha szabálytalan figurákkal.

A leggyakrabban használt anyagok munkáim során az akril, a grafit és színesceruza. A festéket és más rajzi megoldásokat kedvelem párosítani egyéb idegen anyagokkal. A vizsgált képek esetében egy természeti anyagot, a homokot építettem be a kompozíciókba, egészen kicsi felületeket fedtem be vele. Festményeimen legnagyobb mértékben akrilt használtam, ami ezesetben ragasztóként is funkcionált, a homokszemcséket közvetlenül a friss festékes felületre szórtam, így száradáskor a két anyag együtt szilárdult meg. A homokos felület ugyanakkor az adott formák idős korát is hangsúlyozhatja, egyfajta öreg állapotra enged következtetni, ezt támasztja alá, ha például a régészetre vagy rég nem használt beporosodott tárgyakra gondolunk.

A három festményen különböző napszakok jelennek meg: nappal, hajnal, alkonyat, amelyekre színskombinációk segítségével igyekeztem utalni.

A teljes sorozat második darabja a „Temető, templom, Béla” című festmény, szorosan összekapcsolódik az utána készült „Hajnali temető”-vel, mindkettő kifejezetten a vidéki táj szimbólumaira épül, jelen esetben a fülei jellegzetességekre specializálódva, egyes részleteiben pedig az öreg temetőben tapasztalt élményeimet igyekszik sugározni.

Akrillal, három szín használatával hoztam létre az alapot, amelyek szabályos elkülönülése határolja el egymástól a táj különböző részleteit. Legnagyobb arányban egy meleg homokszín tölti ki a síkot és a legtöbb esemény is itt történik. Felső határa kijelöli a horizontot, geometrizált házsorban végződik, a felismerést apró fehér ablakocskák erősítik, a vidék lakott területét ábrázolja. A homokszín által meghatározott részlet többnyire homogén felület, a fantáziára bízom, az ábrázolt lakóházakon túl a falu felépítését, töredékként csupán a katolikus templomot emeltem ki, homokkal beszórt felület rajzolja ki az épületformát. Mögötte – a kompozíció előterébe – a szemlélő odaképzélheti a plébániát, ami egyben a keletkezés helyszíne, a művésztelep. A közelben egy protestáns felekezetnek is áll temploma, a képen egy fehér kereszt hangsúlyozza, hogy nem erről az építményről van szó, hiszen a faluban található katolikus templom mellett valóban készült egy fehérre festett feszületszobor.

A táborban uralkodó felszabadult hangulat tükrözését teljessé teszi egy picit grafitceruzával rajzolt foltocská, ami egy kistestű kutyát ábrázol. Ő Béla, a művésztelep kezdetekor hozzánk szegődött kóborkutya, aki a tíz nap alatt teljes értékű társunkká vált, minden élménynek részese volt ő is, annyira meghatározó szerepet töltött be, hogy kivétel nélkül állíthatjuk, az itt készült munkák leggyakoribb szimbólumává vált.

A homokszíntől markánsan elhatárolódva a kompozíció felső keskenyebb vízszintes sávjában egy szikrázó, élénk világoskék, szintén homogén felületet hoztam létre, az ég színére utalva. A két szín egymás alatt szerepeltetve a meleg nyár kora délutáni fényeire enged következtetni.

A sorozat központi témája, a temető a kép jobb felső sarkába helyezett négyzetes felületen jelenik meg. A kompozíció legkisebb hányadát foglalja el, mégis ez a látvány legharsányabb részlete. A sugárzó színek közé ékelődött mély fekete szabályos formán raszterszerűen elhelyezett, sírokat jelképező kicsi fehér kereszt a tekintetet azonnal erre a sarokra vonzzák. Agresszív hatását a többi színnel való együttélése oszlatja el bennünk. A fekete

használatával a sűrű lombok által vetett árnyéokra igyekeztem utalni, valamint a temetők különös túlvilághoz közeli hangulatára.

A nagyon hasonló élményekről beszámoló „Hajnali temető” esetében a felületmezők felosztása, az arányok és a színek változnak. A helyszín ugyancsak Füle, de míg korábban a plébániáról szemléltük a vidéket, most úgy képzelhetjük el a kompozíciót, mintha épp a temetőben tartózkodnánk. A legnagyobb arányt épp ez a helyszín foglalja el a képen, fakó szürkéslila árnyalattal kitöltött homogén felületként, amelyen néhány kicsi fehér vagy homokkal létrehozott sírkő és keresztforma jelöli a régi sírokat. A ködös árnyalat ismét a temető félhomályát juttatja eszünkbe. A szürkéslila rész felső határából kiemelkedve ismét megjelenik a korábban említett templom, mellette a szoborral, felette az ég fekete, az éjszaka épp csak most múlt el. A nappal közeledtét a bal függőleges keskeny sáv hirdeti tüzes vörösesrózsaszín árnyalatával. A szakaszon a fehér szaggatott vonalas mintázat a falu szélén elterülő gabonamezőket ábrázolja, ahol elvétve fordul csak elő egy-egy fa, a napkelte fénye szabadon áramlik. A téma nyugalmaiba ékelődik bele a fakó és lángoló színek kontrasztja, kis feszültséget kölcsönözve a jelenetnek.

A korábban készült munkáktól kissé eltér a sorozat következő darabja, ami a „Nyugodj Békében” címet viseli. Egy személyes üzenetként értelmezhető, egy számomra nagyon kedves váratlanul elhunyt családtagomhoz. A festmény még szintén a művésztelepen készült, megszületését az időben ugyanekkor kapott szomorú hír eredményezte.

Az ábrázolás témájánál fogva nem drámai hatásokat kíván kelteni, hanem egy állandó nyugalmi állapotra fókuszál.

A kompozíció egészen mély bordó árnyalat uralkodik, ez a szín alkotja a teljes alapfelületet, az éjszaka közeledtét az alkonyt idézi, az elmúlásra utal. A nappal végetértével áll párhuzamban egy élet elmúlásával, ami a művészetekben máskor is gyakran megjelenő klasszikus motívum, ahogyan a nap lenyugszik, úgy tér nyugovóra az ember, amikor élete véget ér, mert világi feladatait teljesítette.

Az alsó sávban a korábban is használt temetőket szimbolizáló apró fehér keresztos területmintán kívül nem jelenik meg a képen sűrűn kitöltött felület. Az ettől feljebb látható terület egyhangúságát három alakzat töri meg. A hold szintén a nap végéhez való közeledésnek jelképe a vöröses környezet miatt érezzük úgy, hogy az éjszaka közeleg, de még nem érkezett el. Alatta a rétegesen felvitt akril síkjába karcolva, majd sárga

színesceruzával átrajzolt ágy jelenik meg teljesen stilizálva, a forma pár vonal találkozásából rajzolódik ki. A temetők kis keresztjeinek tetején áll, a keresztény hit által hirdetett, a halállal bekövetkező örök nyugalomra asszociálhatunk. Az ágy mögött egy nagyobb kereszt kapott kiemelt szerepet, szorosan egymás mellett állnak, szinte egymáshoz kapcsolódnak. Az elhunyt saját keresztjéről van szó. A forma létrehozása itt is homokszórással történt, azonban az anyag most nem egy kopott régi dologra utal, hanem az elmúlással áll kapcsolatban, melyhez magyarázatként idézhetjük a különböző keresztény szertartásokon, többek közt a temetéseken is elhangzó mondatot: „emlékezz, ember, hogy porból lettél, s porrá leszel”.

A sorozat elemzett három darabja Fülén készült, néha csak nyomokban, de mindhárom esetben magában hordozza a címben meghatározott téma mellett a vidéki táj hangulatát és az itt eltöltött tíz nap eseményeit. Annak ellenére, hogy a sorozat további darabjai már nem a művésztelep élményeit dolgozzák fel, az itt tapasztaltak a későbbiekben még viszonylag hosszú ideig befolyásolták munkáimat.